

Motion till riksdagen 2024/25:3341

av **Martina Johansson m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2024/25:89 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet för frivillig återvandring inte ska vara en del av socialtjänstens uppgifter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över gallringsreglerna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om processbehörighet för barn som fyllt tolv år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn som fyllt tolv år bör kunna få insatser utan individuell behovsprövning även utan vårdnadshavarens samtycke och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tidsgränsen för uppföljning av ett barns situation ska förlängas till tolv månader och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hemmavarande barns och skolungdomars inkomster från eget arbete vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sveriges skyddsnät för våra barn och unga, våra mest utsatta och de som behöver samhällets stöd har sedan länge spruckit i sömmarna. Behovet av att reformera socialtjänsternas arbete för att främja individens egenmakt, trygghet och frihet samt arbete för att utjämna levnadsvillkoren i vårt samhälle är skriande. Den nya socialtjänstlagen skapar möjligheter att bryta det utanförskap som släcker barn och ungas

hopp om framtiden och skapar grogrund för utsatthet och kriminalitet. Lagen ger bättre möjligheter att ge äldre och människor med funktionsnedsättning ett värdigt liv, där varje människa respekteras och kan delta i samhället. Genom fler förebyggande och evidensbaserade sociala insatser med fokus på individen skapas förutsättningar för att vända samhället i rätt riktning. Vi välkomnar därför en ny socialtjänstlag.

För att säkerställa att den nya socialtjänstlagen ska få avsedd effekt behöver staten och kommuner såväl som regioner och andra aktörer samverka. Staten och kommunerna behöver säkerställa att medarbetarna i socialtjänsten har goda förutsättningar att använda de nya verktyg som socialtjänstlagen medför. Det handlar bl.a. om kompetensförsörjning, fortbildning och kunskapsstyrning. Uppföljningen och effekterna av den nya lagen kräver ändamålsenliga uppdrag till statens myndigheter. I fokus behöver kvaliteten i socialtjänsternas arbete stå, liksom barnets och individens rättigheter. Staten behöver i många år framåt vara beredd på att stötta kommunernas socialtjänstarbete utifrån den nya lagen.

Arbetet för frivillig återvandring ska inte vara en del av socialtjänstens uppgifter

Regeringen anger att det i socialtjänstens mål och i det förebyggande arbetet ska ingå att vägleda, informera och uppmuntra till frivillig återvandring, för individer som upplever att de inte är en del av det svenska samhället, om de t.ex. saknar egenförsörjning eller saknar kunskaper i det svenska språket (prop. 2024/25:89 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter, s. 215). Centerpartiet motsätter sig detta kraftfullt. Det går helt på tvärs mot socialtjänstens mål om att arbeta för den enskildas trygghet, levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhället. Det kommer att skada den viktiga tilliten till socialtjänstens arbete och tvinga medarbetare i socialtjänsterna till svåra etiska val. Utredningen Stöd till invandrades utvandring SOU 2024:53, som ligger till grund för regeringens återvandringsbidrag, avråder från ett sådant bidrag eftersom det bl.a. skulle kunna skada samhällets integration, leda till lägre arbetskraftsdeltagande och högre brottslighet bland de grupper av invandrare som bidraget skulle riktas mot. Bidraget är dessutom samhällsekonomiskt förkastligt enligt utredningen. I klartext innebär regeringens återvandringsbidrag och ambition att socialtjänsterna ska arbeta för återvandring – motsatsen till ett gott förebyggande arbete och arbetet för inkludering i samhället. Det både förfelar socialtjänstens syfte och motverkar de nödvändiga reformer som den nya socialtjänstlagen syftar till. Centerpartiet beklagar detta djupt. De nästan 2,5 miljarder kronor regeringen avsätter i statsbudgeten för återvandringsbidraget hade dessutom gjort stor nytta i en socialtjänst som behöver höja kompetensen om barn och unga, i socialtjänsternas brottsförebyggande arbete eller i en äldreomsorg som skriker efter undersköterskor.

Se över gallringsreglerna och upphäv femårsregeln

Gallringsreglerna i socialtjänstlagen syftar främst till att upprätthålla integriteten för individen. Även arkivekonomiska skäl har framförts som skäl för gallring. I den nya socialtjänstlagen föreslås att huvudregeln ska vara att handlingar gallras efter fem år. Vissa handlingar undantas från det kravet, och det gäller bl.a. handlingar som upprättas i samband med vård av barn utanför hemmet, handlingar för forskningsändamål och

personakter hos Ivo. Centerpartiet menar att gallringsreglerna är för strikta. Det kan finnas goda skäl för att kunna följa upp socialtjänstens bedömningar och insatser långt senare än fem år efter att sista anteckningen gjordes. Det kan t.ex. handla om att en vuxen individ som fått insatser av socialtjänsten i barnålder vill veta vilka insatser som tidigare gjorts. När samhället griper in, utför myndighetsutövning och ger sociala insatser bör höga krav på dokumentation och spårbarhet gälla. I hälso- och sjukvården sparas en journal i minst tio år. I socialtjänsten menar vi därför att huvudregeln i stället för fem år snarare bör vara att handlingar sparas. Den personliga integriteten kan upprätthållas genom sekretesslagar, samtycke och möjlighet för individen att själv få bestämma vad som ska gallras. De arkivekonomiska skälen torde minska eftersom personakterna kommer att digitaliseras, bl.a. utifrån den kommande socialtjänst-dataregisterlagen.

Centerpartiet menar därför att regeringen ska se över gallringsreglerna och upphäva femårsregeln.

Ge barn som fyllt tolv år processbehörighet

Den 1 juli 2023 ändrades socialtjänstlagen då åldersgränsen för öppna insatser, kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson till barn utan vårdnadshavarens samtycke sänktes från femton till tolv år. Socialtjänsten fick då möjlighet att besluta om öppna insatser till ett barn som fyllt tolv år även utan vårdnadshavarens samtycke, om det bedöms lämpligt och barnet samtycker till insatsen. Centerpartiet röstade för dessa förändringar eftersom de möjliggör fler tidiga insatser. I samma lagändring i socialtjänstlagen föreslogs dock ingen ändring av åldersbestämd processbehörighet, som syftar till att barn ska ha en tillräcklig mognad och erfarenhet för att ta ställning och fatta beslut om sin egen person. Med andra gäller fortfarande att ett barn som har fyllt tolv år men inte femton år inte är processbehörig, och därför inte heller formellt kan ansöka om en insats enligt socialtjänstlagen. I och med lagändringen tillmäts barnets samtycke en avgörande betydelse vid beslut om öppna insatser samtidigt som barnet inte ges möjlighet att ansöka om dessa eller överklaga avslagsbeslut. Denna ordning är anmärkningsvärd och saknar juridisk koherens. Den riskerar även att skapa maktlöshet och onödiga hinder som får barn att avstå från att kontakta socialtjänsten eftersom de mot sin vårdnadshavares vilja ska söka stöd som de formellt inte är behöriga att ansöka om. Regeringen bör därför skyndsamt utreda frågan om processbehörighet för barn som fyllt tolv år för att tillgodose deras möjlighet att få sin talan hörd samt sina rättigheter till insyn och påverkan i dessa ärenden tillgodosedda. En sådan utredning måste syfta till att processbehörighet för dessa barn ska införas.

Ge barn som fyllt tolv år möjligheter till insatser utan individuell behovsprövning även utan vårdnadshavarens samtycke

Möjligheten att ge insatser utan individuell behovsprövning utgör ett viktigt verktyg i en reformerad socialtjänst eftersom det ger förutsättningar för ett bättre förebyggande arbete, med snabbare och tidigare insatser. Det gäller inte minst i arbetet med barn och unga. Enligt propositionen och lagförslaget i nya socialtjänstlagen kapitel 21 § 2 föreslås att barn som fyllt femton år kan ges insatser utan individuell behovsprövning även om samtycke från vårdnadshavaren saknas. Centerpartiet menar att detta även ska

gälla från att barnet har fyllt tolv år. Det skulle skapa ännu bättre förutsättningar för socialtjänsten att ge tidiga insatser och ligga i linje med nuvarande möjlighet att ge insatser till barn som fyllt tolv år, efter individuell behovsprövning, där det är lämpligt och där barnet samtycker men där vårdnadshavarens samtycke saknas. Centerpartiet vill därför att barn som fyllt tolv år kan ges insatser utan individuell behovsprövning även utan vårdnadshavarens samtycke.

Förläng tidsgränsen för uppföljning av barns situation till tolv månader

Vikten av uppföljning av ett barns situation och stöd eller vård efter avslutad insats är central. Många barn kan fortsatt leva i otrygga och svåra miljöer, lång tid efter en social insats eller placering. Socialtjänsterna behöver tidigt kunna fånga upp barnet om det behöver fortsatt stöd eller behandling. I nya socialtjänstlagen föreslås en tidsgräns på sex månader för uppföljningen, vilket innebär att socialtjänstens uppföljning ska avslutas senast sex månader från det att utredningen som gäller ett barns behov av skydd eller stöd har avslutats eller placeringen har upphört. Det är positivt att nuvarande tidsgräns på två månader föreslås förlängas men vi menar att tidsgränsen bör förlängas till tolv månader. Det skapar bättre möjligheter för socialtjänsten att följa barnet över tid. Tidsgränsen på tolv månader behöver dessutom gälla samtliga insatser, även öppna insatser. Behovet av en förlängd tidsgräns delas också av flera remissinsatser.

Centerpartiet menar att regeringen behöver återkomma med förslag till riksdagen om att tidsgränsen för uppföljning av ett barns situation ska förlängas till tolv månader.

Höj beloppsgränsen för barn och skolungdomars inkomster från eget arbete vid bedömningen av ekonomiskt bistånd

Nuvarande bestämmelser i socialtjänstlagen fastslår att hemmavarande barns och skolungdomars inkomster av eget arbete inte räknas in vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Detta gäller upp till en beloppsgräns som per kalenderår motsvarar ett prisbasbelopp och för en skolungdom upp till 21 års ålder. Vid beloppsgränsen börjar inkomsten över gränsen räknas in vid bedömningen av ekonomiskt bistånd. Det är positivt att dessa bestämmelser flyttas över till den nya socialtjänstlagen eftersom det kan stimulera ungas inträde på arbetsmarknaden. Centerpartiet menar dock att inkomst-taket bör höjas till motsvarande 1,5 prisbasbelopp per kalenderår. Det innebär att fler kan arbeta mer och att barnet eller skolungdomen kan ha högre inkomster utan att familjens försörjningsstöd påverkas. Det är positivt för den unge och familjen såväl som för samhället. År 2025 ligger prisbasbeloppet på 58 800 kronor och det är förhållande-vis lätt att nå upp till den inkomstnivån, innan inkomsterna räknas in vid bedömningen av ekonomiskt bistånd. Centerpartiet anser därför att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om höjd beloppsgräns till motsvarande 1,5 prisbasbelopp för barn och skolungdomars inkomster från eget arbete vid bedömningen av ekonomiskt bistånd. En höjning av beloppsgränsen stimulerar till arbete och motverkar utanförskap.

Martina Johansson (C)

Anders W Jonsson (C)

Christofer Bergenblock (C)